

України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pro-robotu-bankivskoyi-sistemi-ta-valyutnogo-rinku-z-24-lyutogo-2022-roku-za-umovi-voyennogo-stanu-po-vsiy-teritoriyi-ukrayini#:~:text=Відповідна%20постанова%20також%20передбачає%20введення,клієнта%20в%20об> (дата звернення: 31.10.2024).

2. Національний банк України. Просто про економіку (за матеріалами Інфляційного звіту за жовтень 2021 року). *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/prosto-pro-ekonomiku-za-materialami-inflyatsiynogo-zvitu-za-jovten-2021-roku> (дата звернення: 31.10.2024).

3. Національний банк України. Просто про економіку (на основі матеріалів Інфляційного звіту за липень 2024 року). *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/prosto-pro-ekonomiku-na-osnovi-materialiv-inflyatsiynogo-zvitu-za-lipen-2024-roku> (дата звернення: 31.10.2024).

4. Національний банк України. Просто про економіку (на основі матеріалів Інфляційного звіту за січень 2023 року). *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/prosto-pro-ekonomiku-na-osnovi-materialiv-inflyatsiynogo-zvitu-za-sichen-2023-roku> (дата звернення: 31.10.2024).

5. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/files/ES/State_m.pdf (дата звернення: 31.10.2024).

6. Промова Андрія Пишного: "Маневруючи в мінливому ландшафті: центральні банки в умовах нової реальності". *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/promova-andriya-pishnogo-manevruyuchi-v-minlivomu-landshafti-tsentralni-banki-v-umovah-novoyi-realnosti> (дата звернення: 31.10.2024).

Коваль С.Б.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
аспірант кафедри економічної теорії

ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ПІД ЧАС КРИЗ

Економічні кризи є невід'ємною частиною розвитку економічних циклів, що впливають на всі рівні суспільства – від держави до окремих підприємств. Під час кризових фаз економічного циклу традиційні економічні інструменти можуть виявлятися недостатньо ефективними для швидкого відновлення економіки, тому уряди часто звертаються до інноваційної політики як до інструменту для забезпечення економічної стабільності та стимулювання зростання. Історичні приклади, такі як фінансова криза 2008 року та пандемія COVID-19, підкреслюють важливість інновацій у подоланні економічних викликів і відновленні економічної активності.

Економічні цикли, загалом, складаються з фаз зростання та спаду, і кожна з цих фаз має свої особливості щодо стимулювання інновацій. Під час фаз економічного зростання інновації зазвичай зосереджені на розширенні виробництва та підвищенні ефективності. У фазах економічного спаду інноваційна політика може набувати критичного значення, оскільки інновації розглядають як допомогу у подоланні наслідків кризи та сприянню відновлення економіки. Як зазначено в практичних дослідженнях міжнародних організацій урядові інвестиції в інновації можуть значно зменшити негативні економічні наслідки та забезпечити швидке відновлення економічної активності [1, с.11]. У теоретичному аспекті інноваційна політика часто розглядається через призму моделей творчого руйнування, запропонованих Йозефом Шумпетером. Ця концепція підкреслює, що інновації руйнують старі структури і створюють нові, забезпечуючи тим самим економічне зростання навіть у періоди криз. Сучасні дослідження також додають до цієї концепції важливість гнучкості та адаптивності інноваційних стратегій, що допомагають швидко реагувати на змінені економічні умови.

Одним із ключових прикладів ефективного застосування інноваційної політики під час економічної кризи є рецесія 2008-2009 років. Країни, які активно інвестували в інновації та

підтримували технологічний розвиток, змогли швидше відновити свої економіки після кризи. Наприклад, у деяких дослідженнях було показано, що країни з розвинутою інноваційною інфраструктурою, такі як Південна Корея та Німеччина, використали кризу як можливість для подальшого розвитку своїх технологічних секторів, що сприяло їх швидшому виходу з рецесії [1, с.19]. Ці країни застосовували комплексні заходи, включаючи податкові стимули для інноваційних компаній та підтримку досліджень і розробок, що забезпечило збереження інноваційної активності навіть під час спаду. Іншим важливим прикладом є пандемія COVID-19, яка стала глобальним економічним шоком. У цьому контексті інновації стали ключовим інструментом для подолання економічних та соціальних викликів. Дослідження McKinsey [2, с.50] підкреслює, що компанії, які швидко адаптувалися до нових умов, впроваджуючи інновації у бізнес-моделях, змогли не лише зберегти свою конкурентну позицію, але й значно покращити її. Зокрема, інновації в цифрових технологіях та нові партнерства дозволили багатьом компаніям адаптуватися до зміненої реальності та підтримувати свій бізнес під час кризи. Аналіз підтверджує, що стратегічні інновації під час кризи сприяють не лише збереженню бізнесу, але й відкривають нові можливості для його розвитку. Дослідження Всесвітнього банку наводить приклади успішних інноваційних стратегій під час пандемії COVID-19 у країнах з різним рівнем економічного розвитку. Наприклад, Індія активно використала кризу для стимулювання цифрової трансформації малих та середніх підприємств, що дозволило їм швидко адаптуватися до нових умов та продовжувати свою діяльність навіть у умовах жорстких обмежень. Успіх цієї стратегії базувався на підтримці уряду, який надавав субсидії та технологічну підтримку компаніям, що впроваджували цифрові рішення [3, с.57]

Аналізуючи різні підходи до інноваційної політики під час криз, можна виділити два основних напрямки: підтримка існуючих інноваційних структур і стимулювання нових ініціатив. У країнах з розвинутою інноваційною екосистемою, таких як Німеччина та США, основний акцент, загалом, концентрується на підтримці вже існуючих інноваційних підприємств через податкові пільги та субсидії, а також через вже працюючі інституції. Цей підхід забезпечує збереження інноваційної активності та сприяв швидкому відновленню економіки після кризи. З іншого боку, країни, які мають менше розвинену інноваційну інфраструктуру, такі як Індія та Бразилія, зосередилися на створенні нових інноваційних програм і стимулюванні цифрових трансформацій у різних секторах. Цей підхід дозволив їм компенсувати недоліки існуючої інфраструктури і використати кризу як можливість для технологічного стрибка. Також, країни з нижчими рівнями доходу схильні до фокус своїх інноваційних політик в областях, які є найслабшими в їх економіках, що може дати набагато більший ефект, натомість розвинені країни мають більше можливостей, частко навіть у кризові періоди, стимулювати сектори найбільшої економічної доцільності.

Отже, ефективність інноваційної політики під час криз залежить від здатності урядів і компаній швидко адаптуватися до нових умов та використовувати інновації як інструмент для стабілізації та розвитку економіки. Досвід різних країн під час попередніх криз демонструє, що інновації можуть стати ключовим фактором у подоланні економічних викликів та забезпеченні стійкого зростання в майбутньому. Також важливим аспектом обрання підходу до побудови політики є розумінню економічного розвитку країни і доступних ресурсів. З огляду на звіти аналітичних центрів, ми бачимо важливість інноваційної політики як інструменту стабілізації економіки під час кризових фаз економічного циклу. Історичні приклади, такі як фінансова криза 2008 року та пандемія COVID-19, продемонстрували, що країни, які активно впроваджували інновації, змогли швидше відновити свої економіки та навіть покращити свої конкурентні позиції. Теоретичні основи інноваційної політики підкреслюють важливість скоординованих зусиль урядів, бізнесу та наукових установ для створення умов, що сприяють інноваціям. Однак, існують проблемні аспекти інноваційної політики. У контексті загальної оцінки взаємозв'язку між кризами та інноваційними процесами, дослідники і експерти не розглядають це питання як комплексну взаємодію, а радше як причинно-наслідковий зв'язок, де одне є рішенням для другого, але не впливає фактор формування самої кризи. Ще одним проблемним питанням є той факт, що хоча ми знаємо, що технологічний розвиток і інноваційний процес є доведеними факторами

довгострокового економічного зростання, ми не можемо гарантувати, що акцентуватись на інноваціях в короткостроковому періоді відновлення є доцільним.

Список використаних джерел

1. Guellec, D., & Wunsch-Vincent, S. (2009). Policy Responses to the Economic Crisis: Investing in Innovation for Long-Term Growth. OECD Digital Economy Papers, No. 159. Organisation for Economic Co-operation and Development.
2. McKinsey & Company. (2021). McKinsey Global Surveys, 2021: A Year in Review. McKinsey & Company.
3. World Bank. (2020). *World Bank Annual Report 2020: Supporting Countries in Unprecedented Times*. Washington, D.C.: World Bank Group.

Колмакова О.М.

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова,
к.е.н., доц., доцентка кафедри економіки та маркетингу

ЕВОЛЮЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПОНЯТТЯ «ГЕОПОЛІТИЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ». ОСНОВНІ ОЗНАКИ

У сучасному світі, який швидко змінюється, геополітична трансформація є однією з ключових тем міжнародних відносин. Поняття «геополітична трансформація» відображає процеси радикальних змін у розподілі влади, впливу та взаємодії між державами та іншими важливими акторами глобальної системи. Становлення та розвиток цього поняття пройшло тривалий шлях, протягом якого його зміст змінювався залежно від соціальних, політичних та економічних умов.

Концепція геополітичної трансформації виникла на основі класичних уявлень про геополітику, сформованих наприкінці XIX – на початку XX ст. Зокрема, такі теоретики, як Фрідріх Ратцель, Рудольф Челлен і Хелфорд Маккіндер, заклали основи розуміння географічних і політичних факторів у формуванні міжнародної політики.

Класичний період (кінець XIX – початок XX ст.). У цей час геополітична теорія зосередилася на визначенні значення простору, природних ресурсів і місця країни у світі. Основним об'єктом аналізу стала держава як головний актор міжнародних відносин. Концепції геополітичної трансформації в цей період пов'язували з процесами територіальних змін і військовими конфліктами.

Холодна війна (1947–1991). Після Другої світової війни поняття геополітичної трансформації набуло нового значення в контексті глобального протистояння між СРСР і США. У цей період основна увага приділялася не тільки географічному, а й ідеологічному розподілу світу, який поділявся на дві протилежні системи - капіталістичну і соціалістичну. Геополітична трансформація відобразила зміни в розподілі сфер впливу між наддержавами.

Період після холодної війни (1991 р. – початок XXI ст.). Розпад СРСР і кінець біполярного світового порядку ознаменували початок нової ери у світовій політиці. Поняття геополітичної трансформації того часу охоплювало процеси демократизації, економічної глобалізації та інтеграційні проекти, такі як Європейський Союз. Також спостерігалось загострення регіональних конфліктів та зростання ролі нових центрів сили, зокрема Китаю та ЄС.

Сучасний період (початок XXI століття до наших днів). У сучасному світі геополітична трансформація охоплює не лише зміну світового порядку, але й вплив глобальних викликів, таких як тероризм, зміна клімату, міграційні кризи, технологічні інновації та пандемії. У цей період з'являються нові концепції багатопольярного світу, посилюється роль міжнародних організацій і недержавних акторів у міжнародній політиці.

Геополітична трансформація сучасного світу має кілька характерних рис, які дозволяють більш детально зрозуміти її зміст і вплив на глобальну систему:

Перехід до багатопольярності. Однією з ключових особливостей сучасної геополітичної